

A' RÓMAI TSASZARI ES AP. KIRALYI FELSEG.
NEK KEGYELMES ENGEDELMÉVEL.

Indult BÉTSBŐL Pénteken 23. Decemberben 1791.

Belső Tudósítások.

A' *Koloniai Választó - Papi - Fejedelem* fő Her-
tzege *Maximilián* ezen hón. 18-dikán siettség-
gel indult ki Bétsből haza-felé, hogy még a' há-
rom Szent Királyok innepén sz. Misét szolgálta-
tasson; mellyért egy bizonyos *Fundatzió* szerint
mindenkor 30-ezer forintokat szoktának fizetni; ha
pedig maga a' V. Papi Fejedelem nem szolgálta-
tá ezen szent Misét; olyankor a' Magistratusé
lenne a' nevezett summa. — A' múlt Szeredán,
u. m. 21-dikben indula-le Felséges Palatinusunk
Bétsből Budára. — Ugy értyük, hogy a' Magyar
Fels. Udv. fő Kantzellariusá Gr. *Pálffy Károly* Ur ő
Exja, a' jövő *Diétáig* ezen nagy méltóságú Hivataljá-
ban meg-fogna maradni. — Ő Felsege Hadi Tár-mester

B. *Devins* Ur kellyébe (kit hogy ő Felsége Katona-
lak. szélek *Inspectorává* tett légyen, már jelentettük)
Horváth Országi Komendánsnak tette Gr. *Kaunitz*
Ventzel Urat, az ösz Hertzegnek fiát. — A' F.
Udv. Magyar Kantzelláriánál *Kontzlpista* Tek. *Mér-*
kovitzky Pál Urat 50 egész esztendőök alatt tett hiv-
séges szolgálatjáért, ki még máig-is ezen Hivatal-
jában alkalmas erővel szolgál, egy arany-lántzra füg-
gészített arany-pénzel ő Felsége Kegyelmesen meg-
ajándékozta. — A' Székely Húszár Sereg Ober-
stere *Sultz* Ur Bétsbe érkezett. — *Rosnyó* Várossa
hathatos okokkal instál a' F. Király kegyelmes lá-
bai előtt azért, hogy Királyi Várofsá tétettsék;
és nagy reménység táplálja ennek Erd. Lakosít,
hogy kéréseket meg fogják nyerni.

Mint hogy már most tökéletesen meg-határoz-
tatott, hogy a' N. Magyar Gárda a' Magyar Nemes
ifjuságnak tsak egy leg-fellyebb 5 esztendőökig tartó
Oskolája légyen, melly időnek el-töltével alkalmas
légyen még akár Hadi, akár Polgári szolgálatok-
nak tételére — tehát azok a' Testörző Tiszt Urak,
kik már sok esztendőktől fogva szolgálnak, az Uj
esztendőben vagy nyugodalomra botsáttatnak, vagy
Rangok és érdemek szerint való Hivatalra tétel-
nek. — A' mostani Testörzői szolgálat olly kön-
nyü és nyugodalmas, a' hajdonihoz képest, hogy
most ebben talám a' leg-gyengébb Kissaszfzonyka-
is szolgálatot tehetne; azért ezt, a' virágjában le-
vő nemes-ifjuságnak pallérozó, és mint egy hadi
plánta Oskolájává tették már most. Ha ez eleitől
fogva így lett volna, hogy 5 esztendőök múlva a'
Gárda a' Regementekhez fő Hadnagynak mehetett
vólna, vagy Polgári szolgálatra adta vólna magát,
most leg-alább 500 fő Tüztekkal többen vólnának
a' Nemesi Rendből az Armadánál, és több T. Udv.
Tanács Urak vólnának közzüllök; mert a' ki ed-
dig 30 esztendeig ült a' Gárdánál, az 6 nemes if-
jat folztott-meg egyedül a' fő Hadnagyságtól, 's
maga-is végre rá ánván a' Világra, nyugodalom-
ra lépett, 's 7 Magyar Nemes ifju vesztette-el egy
által

által a' *promotio* grádittsát. A' ki hát ezen ujj Gárda Rendelést munkalódta, az az egész Magyar nemesi Rendnek meg-betsülhetetlen Baráttya. Eltelse azt az Isten Nemzetiink örömére. (Ezen Rendelés a' N. Gárdánál lévő fővebb Tilzt Urakra 's igazgatókra nem tartozik.

Szova bé-vehető tudósításból értettük, hogy a' Papi Jofzágoknak eddig vólt *Admistratioja* egy változási fogna szenvedni; de minthogy ennek változása még előttünk nem bizonyos — többet rólla nem irhatunk. — A' *Brodi Platz*-Májor Oberst-lájdinánt *Knesevich* Úr, az első *Bánál* Sergekhez mégyen ugyan azon rangal szolgálatba. — Kapitány *Kesler* a' Tsászár *Svalizsé* Seregnél 3-dik Májorra lett. Kapitány *Mathiaschovsky* penzioval nyugodalomra lépett. — A' Bétsbe szándékozó Török Követ, ki, ha beteg nem lett vólna, még Novemberben meg-érkezett vólna, minden órán itt leszfiz; mert már útban vagyon. — A' Törökök lokat ígérnek, de keveset adnak; már-is Belgrádra 500 for. portziot vetettenek; a' mint az onnan jöttek beszélik. — Erdélyben a' *Meszes* nevű Erdő alatt egy *Zsombor* nevű *Oláh* faluban, egy igen gazdag és betsületes *Potyó* nevű Posta-mester Urat ezen folyó hónapban a' Gonosztévők meg-öltek, és minden Kintsit el-prédálták. Ez az Ur vala ezen vad helyen minden betsületes útozó Uraknak egyedül menekedék helyek és vendég-fogadójak — most közönségesen sajnálják szerentsétlenségét.

Béts. — Egy bölts, és kegyelmes Fejedelem, igaz is; mert hiszem az igazság nem egyéb, hanem a' kegyelmességének böltséggel-való mérséklése. Sok példaját adta már *II. Leopold* a' maga böltsességének, s' kegyelmességének, miólta az *Austriai* Birodalom' kormányat vette is kezébe; de adta közelebb a' maga Fő Birói igazságának is igen igen hatóság remekjét — *Leijer Ruffel* nevezetű *Gallitziai* kereskedő Zsidó, oda megy a' multt Novem. ben ő Felségéhez egy könyörgő Lovéllal, mellyet megjelelvén (signálván) a' Fejedelem, küldött Nov. 18-dikán

dikán a' *Tseh Országi* Kántzelláriához. Ez, a' meg-
jelelt *Instánziára* következő értelmű Jelentést tett
az *Udvarhoz* :

„ *Leiser Rüssel* azt állítja, hogy ő 1787 ben fel-
adott némelly *Ts. Kir. Tisztviselőket*, kik a' só, és
a' *Fejedelmi Jóságok*' *Adminisztrációjánál* tetemesen
meg tsalták a' *Kamarát*: ő ezen tsalást ellene mond-
hatatlanúl bé bizonyította; melly ki tettik az e' vé-
gett tartott vizsgálás' aktáiból jegyző könyvéből, 's
az ő általa fel-hozott próbákból, mellyeknek vele
való közléséért sokáig és gyakran könyörgött ő. —
Példa nélkülvalók azon praktikák, mellyekkel az
ő ellenségei, a' magok *tzimborástársaikkal* egygyütt,
a' *tiszta valóságnak homályba való hozására*, 's an-
nyira vitték a' dolgot, hogy már 4 esztendőktől fog-
va zárva tartatnak az ő két házai, 's ennél fogva
el veszett előbbeni kreditje; semmivé lett virágzó
kereskedése; 's a' végső veszely' szélén áll azért,
hogy a' maga kötelességét teljesítette: melly vesze-
delemből hogy kiszabadithassa magát, 's üzhesse to-
vább is kereskedését kéntelen húsz ezer forintot kérni
költsön interes nélkül; de olly feltétellel, hogy ő
kezeseket állit a' *Tartom-Törvenyszék* előtt, 's min-
den esztendőnként két ezer forintot tesz le a' *Stanis-
lovi Kredit-kasszába*. “

Ezen Jelentésre, következő nyómos Valaszt
irt, tulajdon kezével a' *Ts. 's Felsőség*:

„ Ezen dolog új bizonyzága annak, melly régs-
tesen, fél vállról, és rosszul vizik a' dolgokat a' *Tar-
tományi Székek* közönségesen; a' különösen a' *Gal-
litziai Gubernium* (*Kormányshék*), melly ellen külön-
ben is olly sok panasz jött már, és hogy a' *Kántzel-
láriai*, 's külömbkülömbféle *Tartományi Referensek*,
melly kevéssé ügyelnek arra, a' melly pedig kötéles-
ségek volna ő nékiek, hogy késedelem nélkül men-
nyenek a' dolgok a' *Tartományi Al Széknél*, holott
azoknak szokott *Jegyző Könyveikből* tartoznak által-
látani a' hátra maradott dolgokat.

Ha így mennének tovább a' dolgok úgy a' *Státus*'
Visztviselői, 's különösen a' *Referensek*; nem len-
nének

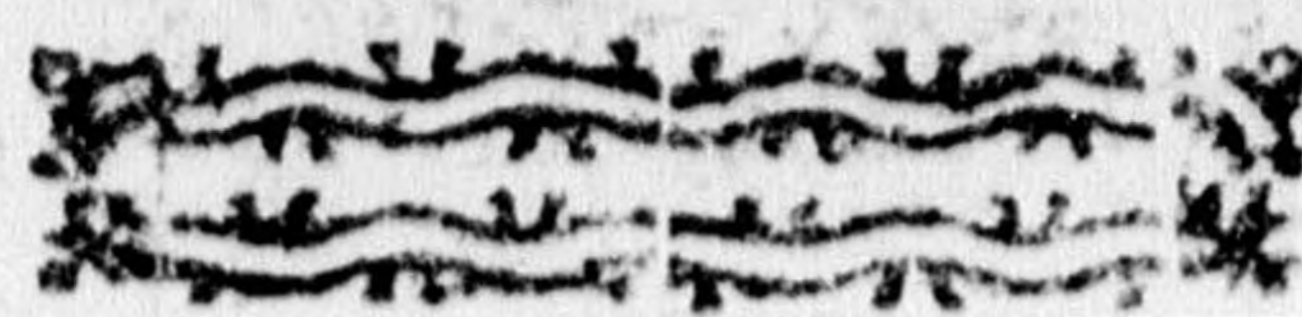

nének többbe azok, a' *mik*, 's a' *mik* tartoznak lenni, t. i. a' Státus' és Publikum' Szolgai; hanem Urai; ő magános tzélyaik, 's indulataik szerént, i. migy amugy vinnék a' munkát; a' ki-adott parantsolatokat le tartóztatnák, meg-hafzonlalanítanak, félre tennék, vagy még soha se is hajtanak végre azokat.

Ily módon, 's még annyival inkább ha a' *Kontrolle* (szám vétel) — a' melly pedig olly szükséges, és a' főbb Székek' részéről soha nem lehet elégedendőképpen szoros, és kemény, az ő alattok lévő Székékre nevezve — tehetetlen, és restes lenne, vagy egészen meg is szünne; és ha talám a' Tartományi-Székek' Referensei egyet értenének az Udvari Székek-nél lévő Referensekkel: úgy a' Státus' Szolgai között *Státus in Statu* támadna, melly igen nagyon veszedelmes, és káros lenne; mivel ez, a' magános tzélok', 's egymás' kezére való jádzások' előmozdítására alkalmatosságot szolgáltatna; *Ministeriális Despotismust* hozna bé, 's állitana fel, melly minden Despotismusok között leg helytelenebb, és veszedelmesebb; 's a' szolgálatnak és Státusnak javát meg rontaná.

Leg által-hághatatlanabb törvényemmé tettem én azt magamnak mindenkor, hogy hivatalom' kötelességeit gélz tehetségem szerént tellyesíttsem; leg főb-nektártom pedig én ezek között azt, hogy ne csak magam vigyem a' dolgokat: hanem vitessem is; a' Státus' Tiszviselőit, és Szogait, a' magok kötelességekre felsérkentsem. intsem, 's szorittsam is; a' szükséges esetekben akarom 's tartozom mind azon eszközöket elő venni, mellyek őket a' Státus, és Publikum éránt tartozott kötelességeknék minden részben való szoros tellyesítésére bírják.

Tartozom ehez képest parantsolni a' Kántze-láriának, hogy hánya keményen szemére az én nevemben a' *Gallitziai* Kormány Széknek, közönségesen minden más dolgoknak, nevezetesen pedig a' jelenlévőnek folytatásában való restségét; ugymint a' mellyet olly maga-menthetellenül tartóztatnára sok

sok esztendők alatt, 's ezen restes maga - viseléséért keménnyen dorgálja - meg.

Az ezen eset - beli Referens és Kormányzéki Tanács *Kolmanhubert* pedig, a' ki ellen már különben is sok panasz jött. 's a' ki talám személylyes, és magános tzelekből halogatta a' dolgot kötelessége ellen olly sokáig, most egyszeribe suspendálom (meg - fosztom) hivatalától, 's fizetésétől; meg - tiltom néki, hogy további parantsolatig semmi dologhoz többé ne nyúllyon; a' maga *Bürójába* ne járjon; és hogy *Lemberg Városából* el ne távozzon.

A' *Kolmanhuber*' Referátját bizom egy ideig Kormányzéki Tanácsos Báró *Lezzenire*, a' mellett a' világos parantsolat mellett, hogy a' jelenlévő hátra maradt dolog, a' parantsolat' vétele napjától számlálva, három hétre, minden ahhoz tartozandó Aktákkal együtt, azon állapotban, melyben most vagyon, a' *Kántzelláriához* által küldessen.

Báró *Margeliknek* is meg lesz parantsolva, hogy *Gallitziába* lejendő érkezésével ezen dolognak foliamatját szorgalmatosan meg - vizsgálja, 's feljegyezze: valamint azt is, ha vóltak e' és mitsoda törvényteleniségek, 's *collusiók* (kézre jádások) a' Referens' részéről: 's vagynak e' más, és mitsoda panaszok *Kolmanhuber* ellen; és mind ezekről vóltaképpen útasítsa a' *Kautzelláriát*.

Töbire reménylem, hogy a' *Kántzellária* ezen túl kiváltképpen - való módon rajta lesz, hogy mind maga, mind a' *Tartományi - Székek*' részéről buzgóbban, gyorsabban, 's nagyobb foganattal menjenek a' dolgok; a' midőn én a' külömbkülömbféle *Tartományi Referenseket*, kik tartoznak a' reájok bizott dolgokról számolni, mindenkor számadásra fogom vonni; hogy ne kénteleníteltem, a' *Státus*' és a' *Publikum*' szolgálátja javára — a' melly mindenkor első tárgya az én figyelmeztességemnek, 's tartozik is lenni — kemény elzközöket elő - venni, a' mellyeket ugyan nem örömmel 's kedvvel használok; de csak ugyan a' szükség úgy hozván magával

gával, bizonyval el nem fogok múlatni; hogy ekképpen ha szép szerént nem elzközölhetem a' szolgalat' javát, leg alább erővel is ki-sajtoilyam.

Az Instánsnak meg kell mondani, hogy a' húsz ezer forintok eránt való kérése, nem fog tellyesíttetni.

Bétsben, Decembernek elsőjén 1791.

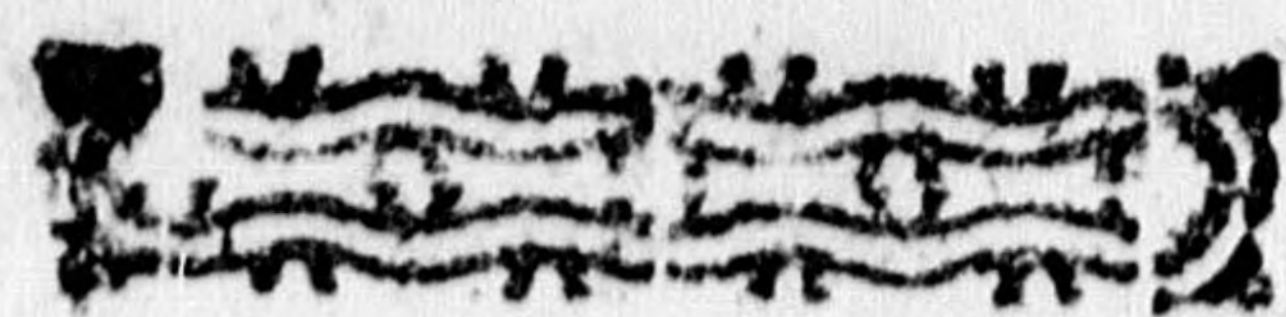
Leopold. "

*Kolosvár 8-dik Dec. Jubileus Annus! az az a' közelebb fel-tettzendő 1792 dik elztendő léfzen azon örvendetes századik elztendő, mellynek avagy csak első napján, mint kiváltképpen való, és közönséges nagy öröm Inusp napot, nevezetesen Erdély Országá köteles meg ülni. Ugyan is 1-ső Apafi Mihály Erdélyi Fejedelem 1690-dik elztendőben elhalálozván, kell vala szállani a' Fejedelemségnek, Fiára II-dik Apafi Mihályra; de gyermek 's következőképpen egy Orzágnak, főképpen azon siralmas környülállásai között Erdélynek is, kormányozására és igazgatására tellyeséggel elégtelen lévén, ama ditsőséges emlékezetü Imperator 1-ső Leopold, bátor a' Statusok könyörgésére II-dik Apafinak a' Fejedelemségre lejendő fel-szenteltetését meg erősítette légyen - is; mindazonáltal méltoztatott Aiyai kegyelmes gondviseléséből, az Erdélyiek által soha eléggé meg nem közhönhető azon Rendelést tenni; hogy mind addig, mig az ifjú Fejedelem, a' *perfecta ætate*, az az tökéletes időt, u. m. 24 elztendőket bé nem tölti, az Ország dolgai kormányozására, egy Gubernátor, és a' mellé Guberniális Tanács Urak rendeltetsenek, a' kiktől az ifjú Fejedelem igazgatásra való Tudományt, böltsességét és jó erköltsöket tanullyon. Ezen Felséges Rendelést önként el-fogadván az Ország, 1692 ben Aprilisnek 9-dik napján Nagy Szebenben tartatott közönséges Ország Gyűlésében, tellyesíttetvén az, fel-állittatott, és mind e' mái napig a' Romai Imperátorok védelme alatt folyton folyván viráglában vagyon. JA' ki immár*

Immár velem edgyütt (Isten éltetvén) *Jubileumot*
 akar tartani, tekintsen vissza azon lanyarú, si-
 ralmas és nagyon keserves esztendőkre, mellyekben
 a' Vajdák 's Fejedelmek ideje alatt, nagyobbára az
 ambitióból, nagyra való vágyodásból, 's ki vagyok
 én vagyokból, a' lakosok mind személlyekben, mind
 vagyonnyaiukban és betsületjekben, ollykor önnön
 maga felekezetétől, Hazafi társától, e' Hazában az
 utolsó inségig károfsittattak, sőt az által a' szom-
 széd és éppen ezzel egy Testvér N. Magyar Ország-
 ban is, hány és mennyi, mi formájú és mennyit ér-
 hető pusztulások, keserves göny-hullatások, és so-
 ha vissza nem szerezhett károk okoztattanak?
 „ Ugyan is mi lehet egy Hazában, egy Közönséges
 társaságban, nagyobb rosszra, és zenebonára még
 talám párt ütésre is, veszedelmesebb út és példa,
 mint mikor ez vagy amaz, a' másiknak, vagy har-
 madiknak elsőségét irigy szemekkel nem tsak nézi,
 hanem annak erőszakosan lejendő elérésére, maga
 meg-hittyei jó barátjai által, az alatt valóknak,
 sőt magoknak tetemes pusztulásokkal mind addig
 fáradoz, míg természeti kevélységének, az elsőség-
 nek méltatlanul, és erőszakkal, vér ontások, nagy
 pusztítások után eleget tehet. Avagy nem ilyen
 állapottya volt e' a' Fejedelmek alatt a' szegény
 nagy Kintsü Erdélynek? „ — Ha valaki a' tör-
 tént dolgok iróit, *Historikusokat* nem olvasta is, leg-
 alább Attyától, vagy Nagy Attyától, 's magánál
 idősebb Rokonaitól beszélleni halhatta. Illyen lé-
 vén tehát e' Hazának régi állapottya nem méltán
 el lehet mondani, hogy Erdélynek majd a' leg-dis-
 tsőségesebb, és belső zenebonától meg-szünt eszten-
 dejének századja következik bé, a' mellyben egy
 ditsőségesen uralkodó, nagy kegyelmességű Király
 és Fejedelem II dik *Leopold* igazgattya ezen Hazát,
 egy jó szívű és egyenes lelkű Hazafi Gubernátor,
 's Gubernium által, a' mellyet parantsolt vala fel-
 állani, egy ditsőséges és örök emlékezetű I. *Leo-
pold*. Méltó tehát és éppen illendő, hogy tartsunk,
 sőt öröm ünnepet szenteljük elsőben is hálá-adó
 szívvel

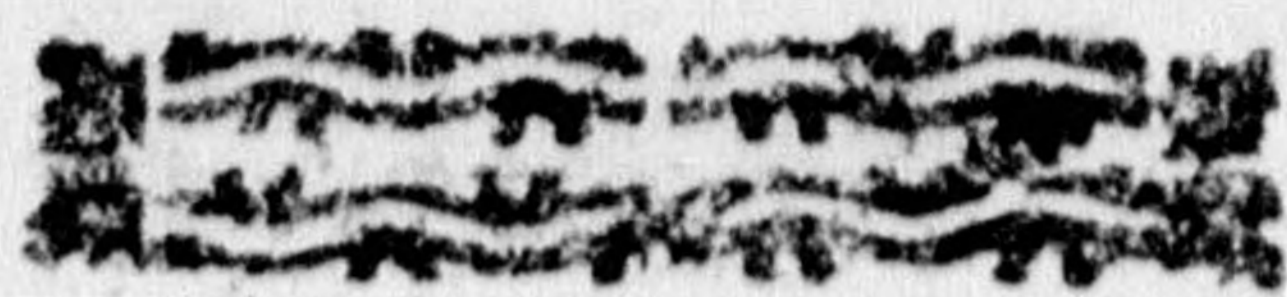

Szívet az Istennek, azután, nagy kegyelmességű örökös Urunknak Fejedelmünknek, Gubernátor Urunk ö Excel. jának, szegény Hazánk Oszlopainak, kiknek egyben vetett tunátskozások' és II dik *Leopold*nak Országaihoz viseltető Atyai gondoskodásából, kivánt békelességben virágzik a' két Haza. — Melly végre öröm szóval kiáltsuk, és kívánnjuk mindnyájan. Eltesse Isten a' Királyt Felséges Udvarával, a' Gubernátort, a' Guberniumnak minden Tagjaival egyetemben!!!

Selmetz 18 *Dec.* — „Itten ezen az őszben olyan idő járása volt, a' melyre még a' leg őszebb szakállu emberek sem emlékeznek; mert Okt. utolsó hetiben egybe bé állott, a' leg keményebb Tél, nagy hóval; 's keménykedett 2 hetekig — azután 3 nap elfővel mind a' hó, mind a' fagy ada lett, és egész Novemberben olyan kellemetes napok jártak egészen a' múlt hétig, hogy már a' fák hezdettenek vala rügyezni. Már most, ezelőtt egy héttel megint hó esvén éjjel hideg van; de nappal kellemetes meleg, holott ezen havalok között máskor ezen időben a' leg-keményebb Tél volt — úgy hogy az itt született emberek tsudálkoznak a' mostani idő járásán, és rozszot jövendölnek belőlle. Itt a' tiszta búzának mérője (2 véká) 28. 30 garas az elegyesnek 23 25. A' rozsnak 18. 20. A' Zabnak 8 — 10.

A' *Muszka* Udvartól a' Török Békelesség munkájára küldetett *Minister G. Besborodko* Nov. 14. dikén már közel volt *Hushoz*, hogy a' békelesség készüljön. A' *Muszka* Tsálszárné kész a' békelességre; de a' mint ezen *Ministerének* mondotta, annyi *Muszkáknak* vérét ingyen nem ontotta, és hogy ennekutánna a' vér-ontást el-kerülni kívánnya, arról ezen *Ministerét* bizonyossá tette.

Az embert szerető II. *Leopold* ennek az oka, hogy az ember az embert szeresse, és ne öljé. Sokáig ellyen a' Békelesség Fejedelme. — *Dresdában* egy könyvetske jött világosságra, mely azt mondja, hogy a' Szakszonjai Fejedelem inkább szereti a' maga népe boldogtlágát, mindsem hogy a' Lengyel koronát fejére tenni engedje.

Külfö Országi Tudósítások.

Az Amériikai Sz. Domingó nevezetü Frantzia szigeten rébellált, és 163-ezer fejeket meg-haladó Szeretsenek magoknak Királyt, vagy egy közönséges fejet hirleltenek valóztottaknak lenni, ki is *Jeannot* nevet visel, igen pompás Fejedelmi Udvar tart, és ezen nagy szigetet egy független Ország-gá akarja formálni. — Ezen Szeretseneknek Zászlóin ilyen *Symbolum* kevélykedik: *El-töretett a' vas vészsző.*

Berlin és Béts. — A' Pruszszus Királynak és a' Romai Császárnak az Europai minden Udvaroknál mulató Követelk parantsolatot vettenek, hogy mindenik ezek közzül azon Udvarnál, mellynél mulat, a' Pruszszia és Austria között meg-kötöttett szövetséget hirdesse ki. Ezen Szövetségnek Ministeri módon és közönségesen ki hirdettett punktumai csak ez három következendök: — 1.) Mind két Udvar igyekezni fog, a' mennyiben a' közönséges Status-politika meg-engedi, a' másik jóvának elő-mozdításán munkálódni. — 2.) Európának a' tsendes-séget, a' hol meg bomlott, vissza adni, és — 3-szor a' Német Birodalomnak Constitutioját fenn-tartani, mind ketten egész és öszve vetett erővel munkálodni fognak. A' több punktumokról még eddig nem szabad tudnunk semmit. Hogy Amsterdamban 2 bizonyos kereskedő házak a' Pruszsziai Király kontójára 1 Millió forintokat adtanak légyen a' künn vándorló Frantzia Printzek számára által, ezt bizonyosnak írják lenni sok közönséges Levelek.

Azonban egy Koblentzből érkezett ujj hir megkedvetlenedetteknek lenni mondja a' Printzeket; mivel a' Pruszsziai Királyt a' Császárral és a' Frantzia Királynéval edgyütt egyet érteni hallják azon planum iránt, mellyről a' Kurir is nem rég emlékezett, melly szerint a' régi és mostani Frantzia Constitutio között egy közép módi igazgatás formáját akarnának ezen nevezett Fejedelmek Frantzia Országban

számban Anglia formájára fel-állítani; mely a' Printzeknek még eddig éppen nem mondatik tet-
tzeni.

A' *Lüttikhi* Papi Fejedelemségből ismét ked-
vetlenebb hírek kezdenek szárnyalni. A' volt Pol-
gármester *Fábry*, ki itt az egész Revolutziót kez-
dette és folytatta, közelebbről is egy Levelet kül-
dött Frantzia Országból a' Lüttikhi nép közzé, ar-
ra intven ezen nemzetet, hogy tsak tőrjön még egy
kevés ideig; mivel nem sokára ki-szabadittatik a'
Papi járom aloll. (*Ezen ki sejezés a' közönséges Le-
velekben olvasatik így*) — 's a' t. — Azt erősítik,
hogy ezen Lüttikhi volt és számkivettett Polgár-
mester *Fábry*' ölzve állott Párisban a' *Jákobitákkal*,
's valami képpen *Aveniot* az ujj Frantzia Constitu-
tzió, a' Romai sz. Szék birtokából ki-játzodta, ép-
pen ezen módon akarja *Fábri* ezen Constituzionak
édes borából a' Lüttikhi népet-is meg-réizegíteni.
— A' Brabántziai békételenek közzül-is sokan tsak
Frantzia Országban tanálnak már most leg-bátrabb
menedék helyet magoknak. — Miolta bizonyo-
son tudjuk az *Austriai* Udvarnak a' *Berlinivel* va-
ló uj barátságát, az olta már azon sem tsudálkoz-
hatunk semmit, hogy a' Hollándiát igazgató örö-
kös Fejedelmi ház is Austria felé kezdi forgatni a'
maga szem-ügyét, és ennek állandó szövetségét ki-
vánnya, a' melyet Austria-is már bizonyoson el-
fogadott. — Ezt *Vanáipen* és *Vandernót*-is, kik
mind ez ideig Hollándiában tsendesesen quártélyoz-
tanak, eszekbe vévén, Hollándiát, mint az *Austriai*
Udvar Frigyelsét a' napokban oda hagyák, 's már
most ök-is Frantzia Országban pátriotáskodnak.

Már a' Bétsi Udvari Deáriumban-is közönsége-
sen olvashattjuk azon Artikulust, mely szerin: a'
Frantzia N. Gyűlés meg-akarja erősíteni, hogy
minden nevű Vallású Sektáknak szabad legyen kö-
zönséges helyeket vásárolni Isteni szolgálattynak
ki-szolgáltatására, tsak a' Polgári hitet le nem tett
Papoknak nem. De hát ezeknek ne legyen sza-
bad az, a' mi a' 'Sidóknah-is szabad? — bizony-
talan;

talán; — mert még Dec. 1-ső napján nem tettsé volt a' Király a' maga szándékát nyilvánosságá.

Lengyel Ország. — A' Lengyel Ország-gyülease hasonlítani akar a' Természethez, melly a' maga eleébe vett Törvények szerint, tsendesen ugyan, de botlás nélkül közelit munkájának tökéletesítésére. Még meg nem határozottatott végképpen, mi módon fordíttathassanak a' Stárostaságok, (a' *Korona jofzágai*) a' Statusnak leg-nagyobb jóvára. Közelebbről meg-állították ugyan a' V. Kantzellarius javaslására a' Lengyel Rendek ennyiben a' magok szándékokat; hogy ezen nevezett jofzágoknak egy részét apró darabokra szaggatván, osztanak ki az Orzágnak szegényebb Nemelsei között. De tsak hamar elzébe jutott valakinek, hogy leg-alább-is vagynak Lengyel Országban 300-ezer olyan szegény Nemesek, kik között egyik sem szegényebb a' másíknál; mellynek meg gondolása azt okozá, hogy sors vetés által határozthassanak-meg azok, kiknek ilyen jofzágok, valamelly kevés osztendő izerint való bérért osztassanak. — Ittis bövségibe lehetnek a' *Dividens Fraterok*; tsak a' jo gazdák fog-nak hibázni.

Emlékezhetünk arra a' szép ifju Frantzia aszszonkára, ki nem régiben Belgiumban vagy Lüttikhben az Auszriai katonáktól meg fogatván, előbb *Kufftáinba*, onnan pedig Bétsbe hozattatott vala. Ennek az Aszszonynak neve *Madam Mericourt*, és azzal vádoltatott volt, minha 1789 ben Okt. 5 diké' nek 6 dikára virradolog, ő lett volna az, a' ki a Királynét meg akarta ölni. Már most itt Bétsben ártatlannak tanáltatván el-botsáttatott, és útozik hazája felé.

A' Keresztény Vallás, mind jobban jobban terjed a' Spanyolok' Deli-Amerikai Birtokaikban. Erre nézve, ötven Minoriták, 's tizennyóltz Kaputzi-sok küldettek oda közelebbről — tanítani.

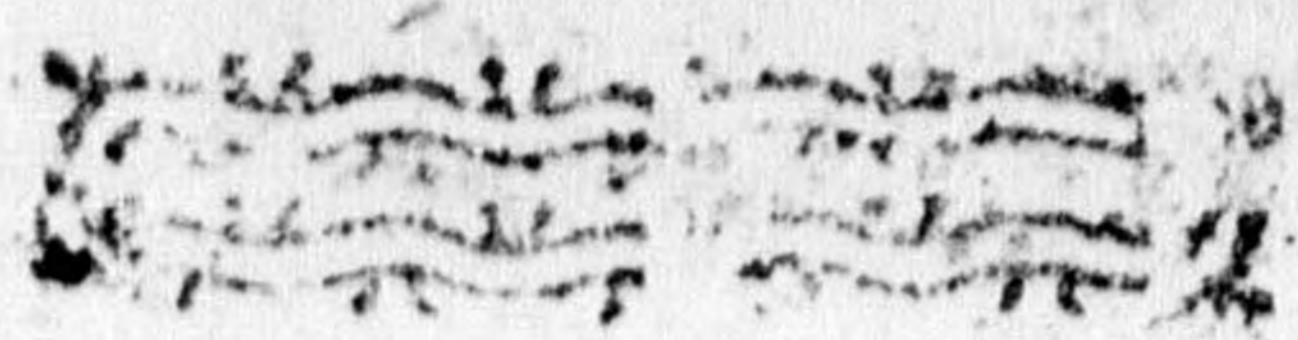
Tudományi Dolgok.

A' mire fok nemes iparkodásai után se mehetett vala reá Profeszszor korában, ama' nagy, és hasznos tudományú *Sonnenfels* Udvari Tanácsos Ur: most könnyen meg-nyerte azt II. *Leopoldtól* — ettől a' Tudományok' nagy Mecenássától — *Vatteroth* Ur, a' Bétsi Univerfitásban *Politikát*, és *Statistikát* tanító Profeszszor; hogy t. i. mind azon Irásokokat, 's Jegyzéseket meg-kaphassa az *Archivumokból*, és *Registraturákból*, mellyeknek jó hasznokat veheti a' reája bizott tudományok' tökéletesítésére; és továbbá, hogy minden iskolai esztendő' végén utazhasson közönséges költségen. Sokszor panaszlotta *Sonnenfels* Ur, melly igen hátráltatta az ötet fok hasznos dolgoknak elközlésében, hogy nem lehetett nékie hozzájok jutni az *Archivumokban* és *Registraturákban* heverő Irásokhoz, és Jegyzésekhez. A' Status' költségén való utazásra nézve emlegette, hogy már azt egészen meg-nyerte vólt egyszer böldögültt *M. Therésiatól*; hanem némelly Tanácsos Urak ujra forditást tettek a' dologon, 's arra vették a' jóltévo Fejedelem Afzonyt, hogy nem tsak meg másolta kegyes ígéretét, mellyet tett előbb *Sonnenfels* Urnak, hanem még büntetést-is kapott vólna jó szándékáért, hanemha *H. Lobkovitz* vetette vólna közbe magát, ki-is hathatósan eleibe terjesztette *M. Therejinak*, hogy nem büntetést, hanem jutalmat érdemlene *Sonnenfels* Ur; de már ha a' jutalom el-marad-is: bizonyjal az egyenefség, sőt a' szoros igazság kívánnya, hogy fokkal inkább el-maradjon a' büntetés.

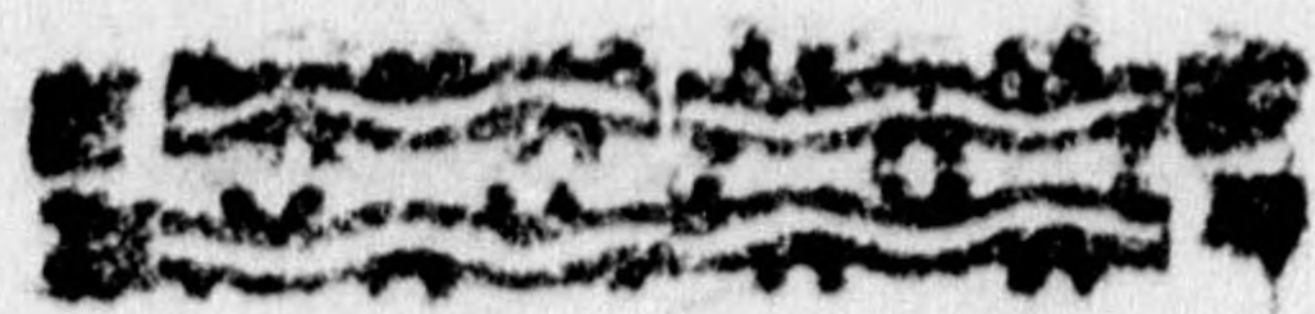

A' Törvény egy olyan Tanító-Mester, a' mely az embereket arra tanítja-meg, hogy miket társ-

tozzanak az emberek tselekedni, és miket el-mulat-
ni, melly szerint a' Törvény az emberek tselekede-
teinek finor-mértéke. Annakokáért hogy az embe-
rek a' magok tselekedeteiket a' Törvényhez szab-
hassák, meg-kivántatik, hogy a' Társaságban vala-
hány féle Nemzet van, a' Törvény - is annyi féle
nyelven légyen ki adva. — Minden Polgári Tör-
vény' fundamentomának az Isten és a' Természet
Törvényének kell lenni. Az Isten Törvényre mi-
tsoda tselekedeteket parantsol, és miket tilalmaz?
azokat az Isten Móses által rövideden előnkbe ad-
ta, a' melly fő Törvényel a' Természet Törvén-
nye mindenben meg - egyvev ; nem-is lehetének
amaval meg nem egyvev ni mert mind a' kettőnek
szerzője az Isten, hogy , pedig az Isten két egymás-
sal ellenkező Törvényeket adott volna az emberek-
nek, ezt gondolni sem lehet. — Az embernek te-
remtetésivel, és a' maga létele kezdetének alkal-
matosságával, az Isten az a' Természet Törvényét
az ő szivébe belé nyomta, beléjje plántálta, melly
szerint ha az emberek a' meg nem vesztegettetett,
és igazságot szerető szivnek tanátsán járnának, a'
külső Polgári Törvényekre szükség nem lenne. De
minthogy az embereknek sziveik, nagyobb részint
meg-romlottanak, némellyeknél pedig a' józan ér-
telem szerint való gondolkozáson a' tudatlanság vett
erőt; erre való nézve kéntelenítettnek az embe-
rek magok között olyan törvényeket tenni, hogy
ki ki a' maga életének bátorságos meg-maradása,
és a' maga tulajdonainak meg - tartása felöll bizo-
nyos lehessen, a' törvény ellen tselekedők pedig
magok

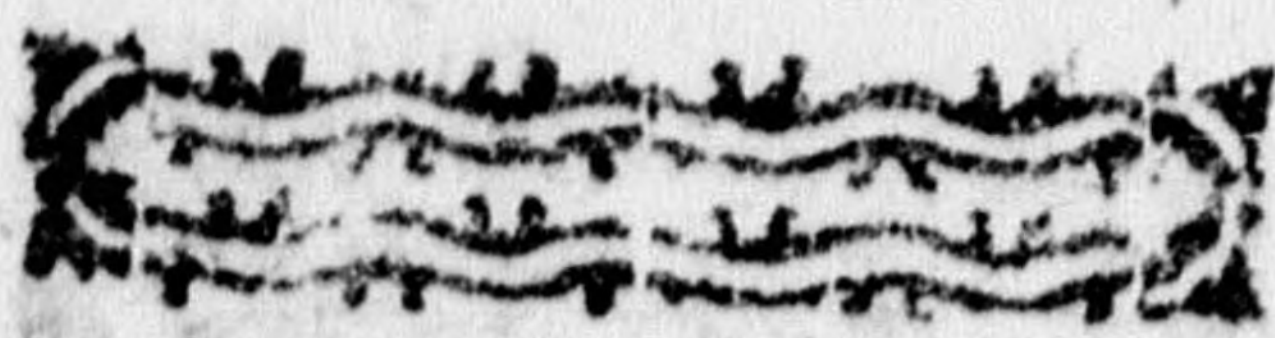
magok menthetetlenek légyenek. Hogy pedig ezek a' Törvények helyyesek és igazak? azt mind addig meg itélni nem lehet, míg azoknak fundamentomai a' magok Valóságokban mi előttünk nem esmeretesek. — Ezeket a' más pallérozott Nemzetek, hogy a' tilalmas tselekedeteknek véghez való viteleket meg-előzhessék, 's a' gyengébb eszközökkel élni el ne mulassák, és hogy a' gonofság véghez vitelének nékiek való tulajdonithatástól a' magok lelkek esmérleteikben - is mentek lehessenek, a' tudományokat magok között mindenekkel közölni kívánván, a' magok Nemzeti nyelveken ki-dolgozva a' nyomtatás által közönségesé tették. — A' mi Nemzetünk mind eddig hogy ezt tselekedni el-mulatta, annak-is mint egyébnek mindennek ele-gedendő okainak kell lenni. — Én ezen fogyatkozást tapasztalván, ennek némű némű részben lehető el-háritása végett, magamat a' Természet Tör-vénnye Magyarázatjának Nemzeti nyelvünken való ki-dolgozására adtam, és a' Báró *Martini* Termé-szet Törvényéről való állatásainak (Thes) Ma-gyarázatját, a' melly nagyobbára a' Külső Országí Tudósoknak Tanításaikból Irásaikból készítettett, német nyelvből magyarra fordítván, hogy Nemze-temnek mind két nemen lévő Ifjaival az ő gyenge idejekben közölhessem, és mihent olvasni tudnak, ha tettzik, azonnal Tudományt olvashassanak, a' ki-nyomtatattását immár el-is kezdettetem. Ezen munka két Darabból és nagyobb 8-ba nyomtatva, mint egy 50 árkusból fog állani, melly szerint, a' ki a' nyomtatásbéli költséget esméri, hogy melly feles

feles költség kívántásék erre, által láthatja. Ezen munkának ki-adásában, ha ki Nemzetéhez való szeretettől indittatván, segítséggel kívánna lenni, azon tselekedete örökös emlékezetben fogna fennmaradni, és a' maga segedelme, (ha különben nem közlené) a' fellyebb nevezett munkának ki-jövedele után kevés idővel vagy egészszen, vagy pedig ha tettzeni fogna, azon segedelme illendő számu nyomtatványokban fogna vissza adattatni. — A' testnek fenn maradására, egészségben való megtartására minden Tagoknak közönségesen arányosság szerint szolgálattal kell lenni. Én egy élő erkölsi Testnek, a' Magyar Nemzet tagjának lenni tartom magamat, mellynek bódogságáért a' lehetőségig mindent véghez vinni kész vagyok. Melly készséget a' fellyebb említett munkámnak Nemzetemtől kedvesen való vétele arra ösztönözi; hogy ennek ki-jövedele 's közönségessé való tétele után, a' népek, Nemzetek, és a' Római Polgári Törvényeknek-is nemzeti nyelvünken való Magyarázatjának ki-adásával kedves Nemzetének szolgálatjára kíván lenni *Diénes Sámuel*.

Minthogy a' jövő Hétfőn Innep van, és a' Betűszedő Légeny ki akarja körmeit mosni, a' *Deres* a' jövő Kedden a' Némák Istálojában fog nyugodni.

Az 101-dik Kurirhoz tartozó Tóldalék.

Szent András Havának 8-dik napján Nagy Méltóságú *Pronay Pronay László* belső Titkos Tanácsos, Csanád Vármegyének Fő-Ispánnya és Királyi Biztos ő Exja, úgy szinte M. *Ocsay Balogh Péter* Ur Kir. Udv. Tanácsos a' Flges Septem-Virális Tábla Törvény Birája ő Ngának, mint *Torontál V-gye* béiktatandó Fő-Ispánnyának elől-ülések alatt tartott fenn-irt M. *Otsay Balogh Péter* Ur ő Ngának N. *Torontál V-gvének* Fő-Ispányi Mlgára léendő béiktatásain el-rendelt köz ölzve gyülekezete most említett N. V-gyének. melly

Reggeli 10 órára kelvén az idő, ölzve-gyülekeztenek az említett Inneplésre bé-sereglett Uri Rendek, T. Státusok, és az N. V-gye Magistrátusa, a' Vármegye Házának nagyobbik Palotájában, hol is első V. Ispány és Kir. Tanácsos *Hertelendy Josef* Ur, elől terjesztvén tzellyát, és indittó okait, ezen köz megjelenésnek által adta fel olvasásúl az Flges Magyar Udv. Cancelláriától le-küldött ő Fel-ségének tulajdon all-írásával erősített azon hirdető Levelet, mellynek erejével ezen N. V-gyének Mélt. *Battyáni János* Ur ő Nga fel-mondásával ürült Fő Fő Ispányi Hivatalját Kormányozó hatalma örökös-sen Uralkodó Fejedelmünk felyebb ditsért M. *Otsai Balogh Péter* Urunk, a' Septem-Virális Fő Törvény Tábla Birájának, és maga Udv. Tanátsofsának régi Elei, és maga az bé-iktatandó M. Fő-Ispány Ur által ditsően viselt Hivataljai 's nagy érdemei jutalmául által adni méltoztatott. Melly Kegyelmes meg-nevezésből áradott örömet a' T. Rendeknek hathatós érzékenységgel ábrázolván nevezett első V. Ispány Ur, egyes akarattal második V. Ispány *Marffy Josef* Urat, *Lázár János*, *Job Fantsaly*

és *Endrody Mátyás Tábla Birákkal*, *Ladanyi Gáspár Fő*, *Vöröss János V. Birák*, ugy szinte *Simonyi Josef Eskütt Urakkal* meg-nevezték, kik a' T. Státusok képében mind a' K. Biztos nagy Mságu *Toth Pronay László Zászlós Urat* ö Exc. áját, mind pedig jövendő M. Fő Ispány Urunkat ö Nságát közikbe idézzék, meg-örvendeztetnék a' T. Státusokat ohajtott jelen-léteikkel.

A' midön fenn magasztalt Mgos Uri személlyek, a' T. Státusok köz-gyülekezetiiben el-érkeztenek, és készen lévő helyekre telepedtenek nagy Mságú *Bárá Pronai László Ur* ö Exja ö Felségének Kir. kérelemmel jegyzett azon Parantsolatját nyujtotta-el olvasásúl, melly erejével ezen bé-iktatásnak hirdetőjévé, és Kir. Gondviselőji tellyesíttőjévé neveztetett Fges Fejedelmünktől; melly el-olvasatván e' következő érzékeny és fontos szóllását folytatta a' T. Státusokhoz és M. Fő Ispány Urunkhoz.

Tekintetes Nemes Vármegye !

„Minden Hatalmaságoknak, 's akár mi-féle egyben lépett emberi Társaságoknak, igaz ereje, külső meg belső foganttya, a' szertint ki-ható, vagy tündöklő; a' mint azok, ki-terjedésekhez képest annyi haszon részekre vannak el-osztva, a' mennyiket kormányoknak igaz mértéke meg-kiván. Természet szertint, minden test több tagokból áll-össze: ahoz képest, nyilvánágoosan tapasztallyuk, hogy még a' kisebb Közönséges Társaságok-is, köz-jovakat, az egész alkotmánynak jól alkalmaztatott elosztásában, és annak egymástól való függésében lelik: Tetzetes példája illy forma Országlásnak a' mi édes Hazánk is, és a' mi emlékezetes, valójában Nemzetünknek ditsőségére szolgáló: hogy fegyverrel szerzett Országjoknak több Tartományokból erősödött formáját más Népektől nem költsönözte, hanem a' tulajdon szerkeztetéseknek szüleménye. Ki nem olvasta, mi-képpen Eleink, sok diadalmi után e' mái napig birt lak-helyeinkből állított Birodalmokat, több Vidékekre osztották, 's

az által Királyok kezében adott Országlásnak ne-
héz Páltzáját könnyebbitették. Innen vették tehát
eredeteket Hazánkban a' V-megyék, 's így fundál-
ták Atyáink Magyar Orzágnak különös Polgári
helyheztesét. Ezen Megyékre függettetett az
igazságnak szoross ki-szolgáltatása; és az egész Or-
szág bátorsága, 's védelme, minden személyly válo-
gatás nélkül, ok vetetlenül, az ő súlyok vólt. Bizonyá-
ra sűrűn elő-került indulásikor-is Anya földünknek,
a' V-megyék eredetes vagyonságokban találtak ol-
talmokat, de minekutánna, azoknak minémüségek,
felejdékenységben ment, szerette szabadságoknak
mázos szine alatt, többször érzettük veszedelmün-
ket, 's utollyára-is magunkon kívül segedelmet ke-
resni kéntelenítettünk. Mind ezen környül-állások,
mind annyi intőink, hogy a' N. V-gyék eredetes
ábrázattoknak poros festéseit el-törölvén, ujittsuk-
neg, tegyük ezen századdal meg-férhető pontban;
's úgy a' pallérozottabb Világnál, Nemzetünk ne-
vét, és szerentséjét neveljük: Ennek tökéletességét
el-fogjuk érhetni bizonyosan, mihelyt a' N. V-gyék
olly Kormányozókkal boldogittatnak; a' kik nem
csak Hivatallyokat vólta-képpen értik, hanem egye-
temben igaz és bölts Hazafiusággal birnak, ahöz
képest Királyokhoz-is forró hivséggel viseltetnek,
's józan eszközlések által, vezérlésekre bizott N.
V-gyéket vezetni úgy tudják, hogy az egész Bizo-
dalomnak, a' mellyben élünk, javát 's ditsőségét
minden Polgárinak boldogságát, Nemzetek, Szüle-
tések, Vallások különböztetése nélkül, férre tévén
a' rendes Társaság jussaival meg nem egyeztethe-
tő, vagy hajdoni tévesztő el-hitettségeket nevelés-
ből ragadott indulattyaik meg-tagadásával, egy
Szívvel, egy Lélekkel, keresni, és munkálni fogják.

Tokintetes Nemet Vármegye! — Midőn ezen
emlékeztetéseimnek úgy mint fundamentomos igaz-
ságoknak alkalmaztatására jutok: igen öregbedik
örömöm, hogy azokat e' mái dízes czélunkra for-
dithatom. Mihelyt általam bé-iktatandó M. Fő Is-
pány Urra tekintek, tapsol az én szivem, és ujul-
nak

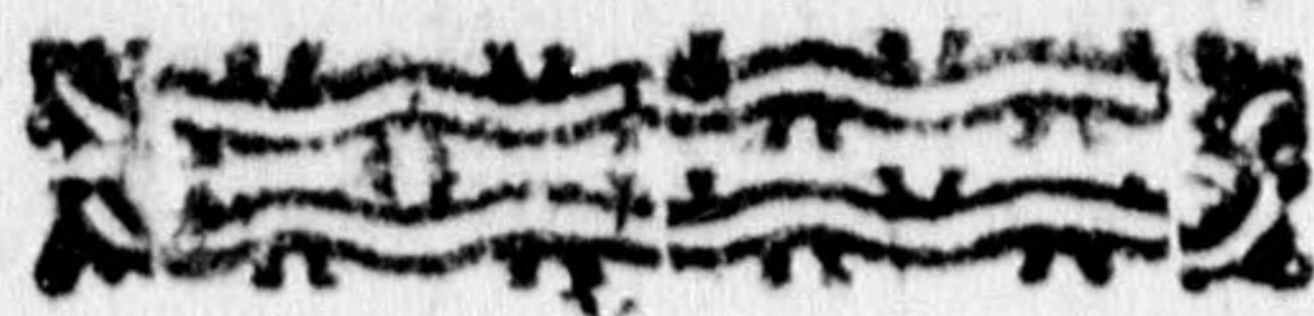
nak régi édes érzékenységeim. Először-is tisztelet-
 tel viseltetik, a' M. Ur, régi törökös igaz Magyar
 Nemzetéhez, 's annak számát szaporító Elei emlé-
 kezetes hamvaihoz. Esmérem azt, Uri Familiájá-
 nak 1300-ban lett Osztályából, a' mellyben immár
 mint fő emberek neveztetnek. A' Mohátsi vesze-
 dem előtt sok nevezetek alatt, mint *Csempeháziak*,
Teleky - Székellyek, virágoztak. Utánna pedig Ha-
 zánk, majd két Séculumig, a' szörnyü Hadakozá-
 soknak piattzává lévén: azon idő forgásban, a' M.
 Ur Eleinek vitéz, és polgári érdemei tündöklöttek.
 Nevezetesen 16-dik század közepetén *Eger* meg-tar-
 tása mellett, *Balogh* Mihály hires Bajnoknak el-ve-
 szett jobb karja. Ezen ritka hűségét első *Ferdinánd*
 és *Miximilián* Tsászárok 's Királyaink, jeles Doná-
 tióban foglalt nagy Jofzágokkal jutalmazták - me.
 Követte idő jártával Nagy Attya vitézségét *Balogh*
Dániel-is, 's ditső fegyverességével *Gyarmat*, *Veg-*
hely Eröségnek Kapitányságát érdemlette; nagy
 áldozatot tett azzal-is, hogy *Hero* Fiát a' Török
 rabságból Jofzága réa szánásával ki-szabadította.
 Ugyan hasonló Fogollyá lett *Balogh* Mihály 1687-
 ben *Kohary* István Ország Birájával egy rab lán-
 tzon, *Fülek* Várában záratván, sok sanyaruságot
 szenvedett. Ezen hires Férfinak, egy Fia *Gáspár*,
Honthy V. Ispány, 's annak Fia ismét fegyver vi-
 selő vólt, és ugy érte időnket a' M. Urnak illy N.
 származása. Már ezen nevezetes az Urban nyugo-
 vók említése után eleventén eszemben jutnak azon
 napjaim, a' mellyekben a' M. Urral Ifjuságának vi-
 rágjában, első lépésében az emberiséghez, vólt sze-
 rentsém jövendő pálya-futását meg-izleltetnem, oly
 áldással: hogy nem sok idő vártatva, hivatalyai-
 ból tétesebb poltzokra, 's ugy egész a' mostani Mél-
 tóságra magasztaltatását tiszteelve szemlélem. Bö-
 ven meg-esmérte a' M. Ur tehetőségének 's elméjé-
 nek első Sengéjét, T. N. Nograd V-gye: a' holott
 Notáriusi, Fő Biróság, és V. Ispányi hivatalt di-
 tsően viselt. Innen a' T. Kir. Tábla Assessorságra,
 onnan; pedig a' Fels. Septem. Virátusra 's Udvari
 Taná-

Tanátsóságra emeltetvén a' M. Ur különös Birói ítélő hathatóságát nyilvánosságá tette. Nyomba követte ezen tiszteletet a' M. Urnak a' múlt Ország Gyűlése a' melly, annyi sok próbákon által ment talentominak, nagy mezőt nyitott 's Országos emberé tette. Ezen szabad piatzon, fényre vagyódott az igaz Hazafiuság, értekezett mi módon lehet az Uralkodónak Felségét a' Haza Boldogsá- val egyefíteni, mutogatá, hogy tsak a' Termézet Törvényei örökösök, ellenben az emberi szerzések jobbithatók.

Mind e' féle köz-jóknak elő-mozdítása, F. U- runk előtt sem maradhattak esméretlenek; sőt in- kább olly tettzetesekké lettek a' M. Urban: hogy fontos betsekre nézve, a' M. Urat ezen T. N. To- rontáli Vármegyének Fő Ispányságára kegyelmesen magasztalni, 's annak hirdetőjévé, és Kir. Gondvi- selése tellyesítőjévé, érdemetlen személliyemet ne- vezni méltoztatott. A' mint ezeket az el-olvasott, és még el-olvasandó Királyi Adomány Levélből, és Irásokból, örömmel meg-értyük., —

Tartoztatván itten nagy Mlságú Kir. Commissá- rius Ur ö Exja bővebbi szolgálásának folytatását, Mgos bé-iktatandó Fő Ispány Ur ö Nga a' kezeinél lévő Kir. Kegyelmes Adomány Levelét mint annyi Érdemeinek tsalhatatlan bizonyosságát, és Fő Ispá- nyi Méltóságra lett emeltetésének zálogját, hogy a' Köz-gyülekezetnek színe előtt fel-olvastásék, ál- tal adta, melly Jobbágyi készséggel és alázatóság- gal el-olvastatván, le-tette ö Nga Fő Ispány Urunk ezen M. Hivatalhoz alkalmaztatott, és első V. Is- pány 's Kir. Tanátsos *Hertelendy* Josef Ur által e- löre mondatott Esküvést, mellynek el-mondása u- tán kezeihez adattanak első V. Ispány Ur által ez- ns. V-gye Petséttye és Leveles Ház kúltsa tellyes hatalma gyakorlásának jeléül, fenn említett nagy Mlságú Kir. Biztos Ur ö Exja pedig következendőül folytatta beszédjét.

„Ellyen a' M. fő Ispány Otsai *Balogh* Péter Ur számos időket, F. Urunk Kegyelmeiben és édes Hazánk malasz.

malasztiban : mostani fő hivatalya légyen lépés még nagyobbakra, mindenütt ápolgása a' szerezet, és tisztelet botolhatatlanúl.

Forditom újra szavaimat a' T. N. V-gyéhez, 's itten egyben sereglett díszes Gyülekezethez : hirdelsük-ki e' mái napot örömünk napjának; tegyen a' T. N. V-gye szives hűségű Jobbágyi áldozatot F. R. Tsászárnak 's Apostoli Királyunknak II-dik *Leopoldnak*, az emberiség koronázott baráttyának, népei Attyának, 's a' Keresztényi világ ditsősége megtartójának : mivel különös Flges jó-voltából, e' Torontáli Tartománynak nevezetes Elöljárót ajándékozott. Illy nagy Kegyelemnek valóságát, hálálya meg nagy készséggel a' T. N. V-gye azzal, hogy bölts fő Ispányához, igaz hajlandóságot, tiszteletet, és engedelmeiséget minden alkalmatosságokban fedhetethetenül bizonyittson.

Végezván e' béli szollását az öszve sereglett díszes Gyülekezet többszöri *Vivat!* kiáltásával ezen különös nyereségből eredett határt nem tudó örömet 's tellyes nyugovását jelentette.

Tsendességre térvén a' tapsoló N. Gyülekezetnek örvendezése M. bé-iktatott fő Ispány Ur ö Nga, következő hathatós mondással tette nyilvánosságá nagy szivének édes érzékenységét, 's illette mind nagy Mlságú Királyi Commissarius Urat ö Excját, mind pedig a' T. öszve gyült Statusokat 's a' t.

„Nagy Mlságú Zászlós Ur fő Ispány és Királyi Biztos, T. N. Statusok és Rendek! Midőn én ma, ezen T. N. Torontál V-gyének fő Ispányi hivatalyában F. s. örökös Királyunknak 's köz jó Atyánknek kegyelmes Adományából ö Felségének érdemes nagy Mlságú biztosa által tellyes örömökre 's tökéletes meg-elégedésekre bé-iktattatom; ugy tartom, hogy első beszédemet nem szabhatom az alkalmatósághoz jobban; mintha F. Urunk iránt való jobbágyi hűségem bé-bizonyítása és illendő hálá-adatosság zsoldjának le-fizetése mellett; tsak kevés és tsekély szókkal emlékezek azon tökéletességekről, mellyeknek

nek meg-tartására magamat e' mái napon az élő Isten, és a' T. Karok és Rendek szine előtt hittel le-kötelezem.

Minden Adomány, akár melly áru légyen az, maga igaz betsit az adó érdemeitől költsönezi, 's a' mennyivel inkább tündökölnek ezek: annyival keletesebb lészzen az ajándék a' józanon gondolkodók előtt, a' kiknek Lelke mindenkor utálatban tartya a' tulajdon haszonnak rút vadászattyát. Nem kételkedem, hogy valaki e' jeles Gyülekezetben ezen Igazságot kérdésben vegye, és vélem együtt azt ne tartsa, hogy az általom e' mái napon fel válolt fő Ispányi hivatalnak noha mindenképpen jeles az magában-is, leg-nagyobb fényességét és belső betsét az adja meg a' kinek mindenkor jól tévő keze azt nékem minden kérésem nélkül Fels. Királyi Hertzeg Nádor Ispánynak Hazánk édes reménye, gyönyörüsége 's Törvényes közben-járója esedezésére Atyai indulattyából ajándékozni méltoztatott. Ha halgatnék-is, ki-ki szivében nevezi a' F. R. Imperátort II-dik *Leopoldot* törvényes kegyelmesen Uralkodó Királyunkat, örökös Urunkat vagy inkább Atyánkat azt a' valósággal nagy Fejedelmet, a' kit a' jövő idő bámolni fog, az én tsekély pennám pedig csak némü némüképpen sem tud ábrázolni, azon nagy Fejedelem adta nékem ma törvényesen által vett hivatalomat; a' ki Európának minden részeiben bé-hozta tulajdon haszna meg-vetésével a' békeiséget, leg-ottan, a' midön győzedelmes Seregei szomszédos három Tartományt el-foglaltak, a' midön frigyelse a' *Nagy Katalin* vitézei a' Dunán által kelvén a' Török Birodalom Anya Városát-is félelembe ejtették, a' midön a' Magyar Nemzet törvényes köteleltségeihez képest a' had folytatására, és akármely agyarkodók meg-zabolázására, elegendő erős karokat, barmot, életet ajánlott, 's az Isteni gondviselés hazánkat oly bőv terméssel áldotta-meg, a' melyből ígélet könnyü szerrel tölt vólna-ki: a' ki gyökeres Törvényeinknek kötelező vóltát meg-ismérvén, azokat betsülte és meg ujjult erőben helyhez-tette,

tette, az emberiségnek Ijűsait jobbágyainak minden Nemeire nézve védelmezi; az Ujj Testamento-mi egyűgyű, szent, mindent meg-tűrő vallást a' tūrhettelenségnek motskától, minden népeinek lelki ismeretét, és a' hit eránt való vélekedését pedig az erőszaktól meg-menti; az igazság ki-szolgáltatását oltalmazza, 's eredendő tzéljára vezeti; a' büntetések mellett a' vétekre haragzik, de az embert kéméli, a' ki meg-tanulván az Országlásnak nagy mesterségét, és annak világo: probáját a' maga Olasz Tartományának a' lehető boldogságra való emelése által meg-mutatván; magát, maga népeit selédes Atyának tette, és nem a' vérontásban, de *Titus* és *Trájánus*-ként mindenek boldogításában keresi azon igaz belső egyedül boldogító nyugodalmát és valóságos ditsőséget, melly fel marad akkor-is, a' midőn Matzédoniai Sándornak a' fokirtoztató vér-ontás szomorú emlékezetire emelt Orzlopai, az idő által meg-emésztetnek, a' kinek e' szferint minden tzéljai a' köz-boldogság el-érésére intéztetnek, a' melly, hogy változást ne szenvedjen maga Felséges gyermekeit úgy neveli, hogy jó nyomdokát mindenekben kövessék a' mint ezen nevelésnek áldott gyümölsét hálá-adó szivel láttya az Ország, nevezetesen a' Korona örökösében és a' Nádor-Ispányban, ezen két Fels. fő Hertzegekben, mellyekhez hasonlókat Jegyző Könyveink nem mutathatnak, és a' kik fénylő tsillagjai boldogságra derült Országunk égének.

Illy nagy Fejedelemtől vészem én hivatalomat, illyennek kötelezem fedhetetlen hűségemet, szentül igérvén; hogy életemnek hátra lévő napjai azon köz-jónak munkálásában, keresésében, elzközlésében fognak el-telni, mellyben ő Felsége szive gyönyörködik. A' Király és Haza egy azon Moralis Test, a' Király a' fő, a' Hazát, a' tagok ábrázollyák; ez tsak akkor ép, ha az egésznek van jó dolgal, mert sem az ép tagok a' romlott fővel, sem ez ha ép-is, az el-bádgyasztott erőtelenedett tagokkal nem boldogulhatnak; az így értett Hazának

nak tökéletes szeretete az a' Virtus, melly Seneca - kent a' többi minden virtusokat magában foglal. Ezen Virtusnak keresése kötelessége minden igaz Hazafinak, kötelessége tehát, hogy a' Fejedelmet a' Hazával, az ő haznát a' köz hazzonnal öszve egyeztesse.

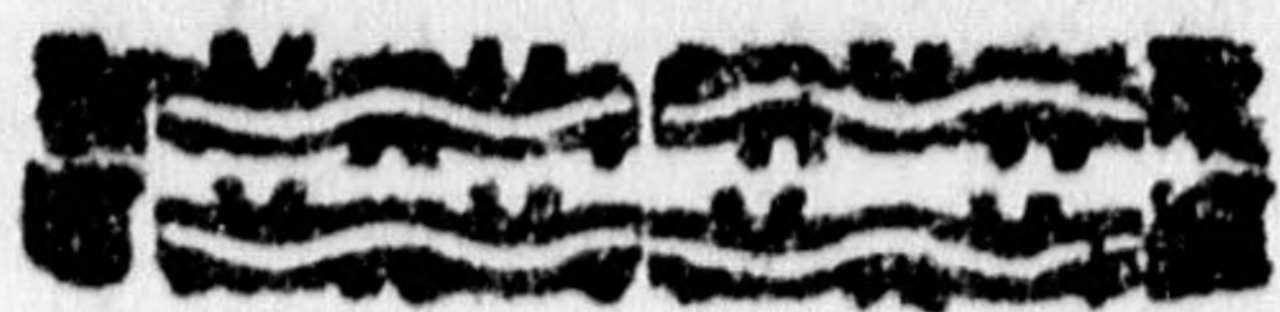
Ezen jó erköltset én meg ölelvén tselekedetimnek sinor mértékéül vészem, el hivén, hogy akkor háládatos lézsek F. Uram iránt, ha minden tetteimből ki fog tetzeni mennyire törekedem azon, hogy hűséges Jobbágy, hűséges Polgári Társ, egy szóval igaz Hazafi lehessék.

Nagy Mságú Királyi Biztos Ur! Ezen T. N. V gyének fő Ispányságában, által vett Királyi kegyelm. adománynak betsit nagygyá tette előttem az adónak nagy érdemé, kellemetessé tézsi pedig az főképpen, hogy Exc. ád Uri kezei azok, a' mellyekre ő Felsége kegyelmes ajándékának által adását bízni, 's mind kettőnknek ujj alkalmatosságot szolgáltatni méltoztatott, nékem arra, hogy Exc. iád iránt régi, igaz, méltó, és álhatalos tiszteletemet bizonyithassam, Exc. iádnak pedig arra, hogy gyermekségemtől fogva irántam viseltetett kegyelmességét gyakorolhassa, meg emlékezem én a' leg-tisztább háládatossággal azon időre, a' mellyet az előtt 25 esztendővel, Exc. iádnak akkoron T. N. No-grád V. gye példás V. Ispányának érdemes személye mellett, más fél esztendeig mint tanuló eltöltöttem. Arván neveltetvén Exc. iád példájának bölts Atyai intéseinek köszönöm azt, hogy a' tanulást fellyebb betsülvén a' henyélésnél, alkalmatossá tétettem némi-némü szolgálatokra, a' mellyek közzül az elsőre tsupán Exc. iád kegyessége méltoztatott; úgy hogy mivel ettől fügtenek többi alkalmaztatásaim: Szerentsémnek fundamentomát, 's abból származott gyarapodását tsupán Exc. iádnak tulajdonithatom, 's tulajdonitom is, szivemből örvendvén, hogy háládatosságomat ezen jeles Gyülekezet előtt másoknak példájára is alázatos köszönetemmel bizonyithatom. Meg-bizonyította Exc. ád valamint tellyes életében minden

emberekkel való bánása által, ugy az én nevelésben is azon tsendeséggel mértéklett böltseséget, melly egvedül alkalmas a' nemes ember formálására a' köz dolgoknak haszonnal való folytatására, 's a' melly tulajdona a' régi jó születésü 's származásu nemes szivnek: erről esmérheti még most is ki-ki azoknak a' jeles *Pronaiaknak* nyomait Exc. ad személlvében, a' kik között már *Mária* első Királyné és *Sigmond* Császár alatt hárman is Itélő-Mesterek voltak, következésképpen azon poltzokra emeltettek, a' hol a' mértékletesség a' tudománnyal az elsőség iránt méltán tusakodhatnak: 's a' kiknek az után élt maradéki a' V. Ispányi és más hivatalokra választattak, és a' hadi szolgálatokban is ezen Kapitányságra mentenek. Tündöklők Excellenciádban képe 's példája néhai édes Attya *Pronay* Gábor Kirallvi Tanács Urnak, annak a' maga idejebéli *Verbötzinék*, a' kinek a' Törvény ki-szolgáltatásában hozzá hasonlithatatlan vólt tudománya, élete pedig példás Kereszténységü és tsendes. Ezen mértékletességnek 's jámborságnak tulajdonitom én azt is, hogy Exc. iád nem tekintvén sem maga gyakorta való gyöngékedését, sem az útnak mezszeségét, az időnek alkalmatlan vóltát, ő Felsőge parantsolattyát mostani időben lett ide való jövetelével méltoztatott tellyesíteni. Mindezekért, miad pedig régi kegyességéért Exc. ádnak télzek én alázatos méltó köszönetet, minden töllem telhetőkben Excellenciádnak, és jeles magzatinak ígérem hűséges szolgálatimat, és magamat további kegyességében ezen T. N. V-gyét pedig szomszédoságos jóvoltában ajánlván.

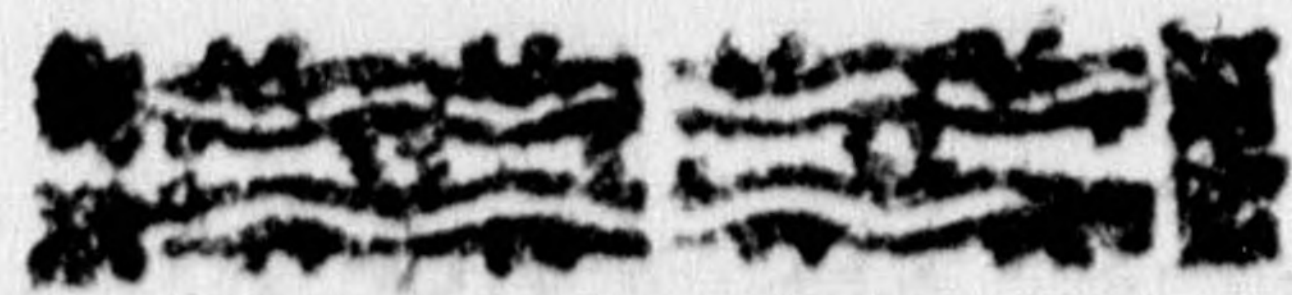
Térek már hivatalommal járó köteleltségeimnek csak rövid le rajzolására és ki-fejezésére, ezt pedig annál inkább 's biztósabban tselekízem, mennél bizonyosabban tudja ki-ki közüllünk, hogy ezek nékem a' T. Magistratus köteleltségeivel közösök, és így ezekben annak minden tagja a' magáét is látni fogja egy felől. más-felől pedig el-hiszi, hogy valamint én azoknak végben vitelét soha el nem mulatom,

latom, ugy mindentől a' ki a' hivatalt egyszer magára válollya, szorosán meg is kívánom.

Mennél inkább iparkodtam édes Hazánknak sarkalatos Törvényeit, és azok szereztetéseinek okait ki tanulni, 's a' Magyarok első Társaságának öszve állása alkalmatosságával fundálni kezdett Országunk és Országglásnak öszve kötetését töllem telhető figyelmeteliséggel vizgálni; annál nagyobbabban kezdettem szeretni és betsülni Hazámat, nem tsak azért, hogy ez a' Keresztény világban leg jobb Hazza, de főképpen azért mert tökéletelen hiszem, hogy ha a' mi fundamentomos Törvényeink a' magok valóságos értelmekben vétetödvén, mind az országgló Felség, mind pedig a' Hazabéliek által meg tartatnak; a' Királynak leg bátorságosabb megmaradást, törvényes rendelkezéseinek leg sikeresebb fogamatot; minden sorsban, karban lévő Hazánkfainak pedig tsendeliséget és böldegságot szülnek: fel ruháztatott ezek által a' Királyi Felség elegendő hatalommal, minden rosszaknak zabolázására, minden ellenségnek meg szégyenítésére, mindeneknek a' Törvény hatalma alá való hajtására, de más részről van az Ország Rendeinek arany szabadsága, 's az adó fizetönek elegendő oltalma.

Ezen szent tzelra, vallyon lehetett é alkalmazatosabb eszköz, az Országunk Vármegyékre, mint annyi kis Országokra való felosztásánál, valamikor én ezen felosztást meg-gondolom, 's más Országokéval öszve vetem, mind annyiszor bámulva tisztelem jámbor eleinknek hamvait. Ezen felosztás nem tsak a' régi, de a' mostani környülállásokra is igen alkalmazatos, az lévén áldott következése, hogy minden egy V gyében az Országglás minden részreit egy kevés számú Magistrátus által láthatja, minden hibát közelről tapogathat, és orvosolhat, ez, mivel emberekből áll, ezeknél pedig természetes dolog a' hiba, olly fejének tette a' Törvény a' Tisztviselőknak a' fő Ispányt; hogy ámbár ő is tsak Magistrátualis személy, de mivel különös rendes és ki szabott költsége nintsen, a' mellynek el mu.

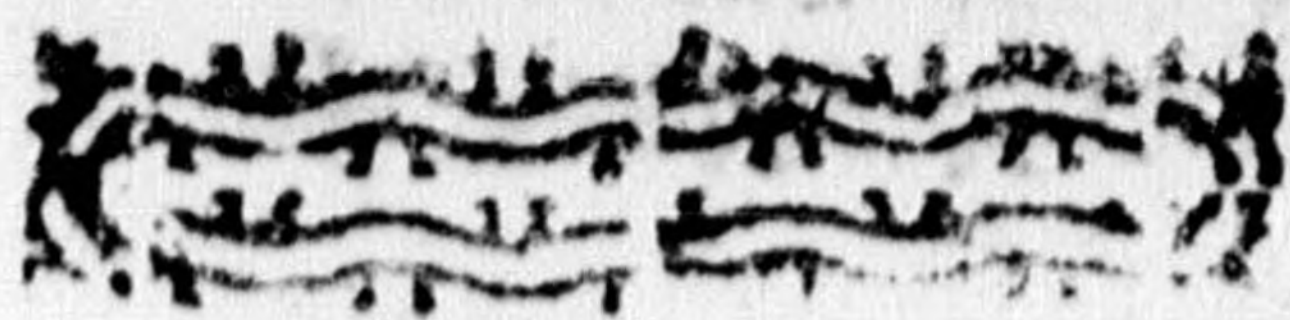
el-mulasztása végett, másnak hibáit el-nézni kén-
tenittetne; mindenekre vigyázhat, és ha kötelelsé-
gét esméri vigyázni-is kell, hogy a' kormányozásá-
ra bizattatott kitsin Tartományban, mindenek a'
maga rendén és a' Törvény szeriat folyjanak.

Ezen törvényes Or-állásának leg-főbb tárgya, a'
köz szabadság szentül és sérelem nélkül való fenn-
tartása, melly abból áll, hogy a' Királyi Felség
julsait szintén ugy védelmezze a' fő Ispány, mint a'
Statusok szabadságát, tudván hogy mihelyt a' Ki-
rályi hatalom tsükkön, oda van arany szabadsá-
gunk, ennek romlásával pedig fenékkal fordul him
varrasra méltó Constitutzionk. Ezen kötelelség mu-
tat a' másokra, melly áll az Igazságnak személyly
válogatás nélkül való helyes ki-szolgáltatásából; e'
nélkül a' leg-fényesebb Országlásban-is az ember-
nek mindene tsak préda, élete pedig merő gyö-
trelem.

Erre ritkán kell mély Tudomány, de a' sze-
mélyly válogatást nem esmérő egyenes sziv annak,
a' mit a' Biró jónak itél minden tartozkodás nél-
kül való ki-mondására, elegendő elő és el-tökél-
lett szándékuak meg vetése mindenkoron meg-kiván-
tatik. Mezitelen az igazság, láthatya azt ki ki,
a' ki látni akarja, és ha néha bé hálozzák is a' go-
noszok, de ritka rajta a' háló el annyira, hogy ki
ki láthatya, a' ki látni kívánnya, a' ki pedig egy-
szer barátságot vetett ezen virtussal, azt ő soha
sem hadja el.

Igen nevezetes, igen kényes, és minden vigyá-
zást kívánó része, az igazság ki-szolgáltatásának,
az, mely gonosz-tévők büntetése körül foglalatosko-
dik; olyan része, a' mellyben még a' leg palléro-
zottab nemzetek-is tsak tapogatódnak; 's a' mel-
lyen amaz, ez esztendő századnak, és az emberi
Nemzetnek diszire élt Nagy Montesquieu is tsak igen
száraz lábbal ment keresztül.

E' részben talám leg bátrabban lehet járni, ha
a' szabott büntetés minden rosszaknak félelmére,
minden emberek példájára, minden jémborok örö-
mére

mére szolgál, és tsak azok bünkednek, a' kik a' fenytéket meg-érdemlik, ha a' bünben esetteknek száma kisebbítésére a' henyélők, a' koborlók, és ezeknek pártfogói el-rejtői meg nem szenvedtetnek, ha a' büntetés az igen el-terjedett vétéknek gátolására a' Nemzeteknek különböző természeti hez in-
teztetik, és ha a' Magistratus akkor-is vigyáz, a' midőn a' köz népe löl-járóiban helyheztetett bizodal-
mánál fogva a' luszik.

Az Igazság ki-szolgáltatását követi a' külső igazgatás, mert ennek-is fundamentoma az igazság. Itt főképpen arra szükség vigyázni, hogy a' szegény adó-fizető nép, ez a' hiv Dajkája minden rendeknek, szülő Anya minden boldogságnak, senki által az illendőségnél fellyebb ne terheltesen, a' köz teher viselésében, közötté emberi mód szerint lehető egyenlőség fel tartalson; ki ki a' szorgalmatosságra serkentessen, az adónak annak idejében való le-fizetésére ösztönöztessen e' véggel, főképpen az terjesztessen szemei eleiben, hogy az adóságnak meg-szaparodása nékie végső romlást okoz.

Szükség a' Tisztviselők személlyeitől való illendő tartalékkal öszve kötni a' boldogító bizodalmat, melly ott vér gyökeret, a' hol a' Tisztviselő igaz Atyai le-ereszkedéssel mindenkor meg-halgattya, a' némellykor unalmas hozzászággal el-mondott panaszt-is, és annak orvoslását azonnal munkában vészti, vagy másoknál sürgeti és a' panaszkodóknak mindenkoron nyitva tartván ajtaját, ha mást nem tehet, tsak szép szót ad nyögő felebarátjának.

Utollyára, hogy az Időnek kedvezzek kötelelsége a' lőfspánynak, hogy az ő véle szolgáló Tisztviselő Urakat, tökéletes szivből szeresse, betsüllye, jutalmaztatásaiban munkás legyen, és maga halznát 's más melleleg való tekinteteket félre tévén, tsak azokat igyekezzen alkalmaztattatni, a' kik érdemesek a' hivatalra.

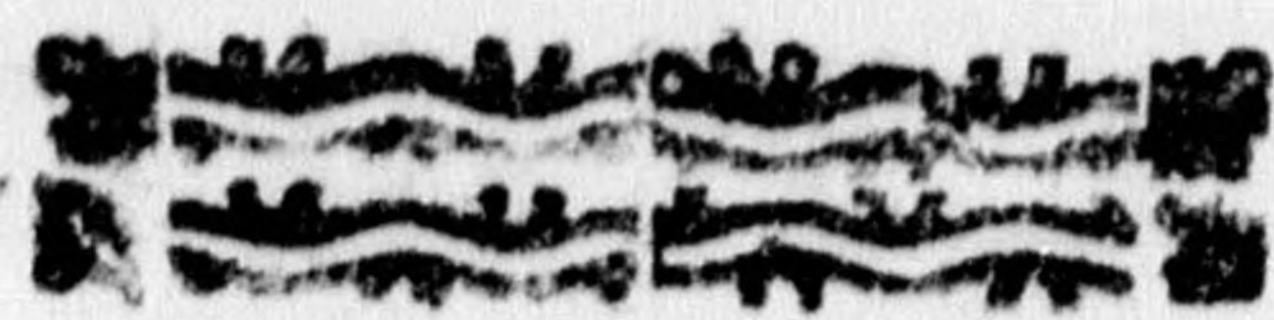
Elé számláltam nevezetesebb részeit kötelelségemnek, meg-fogadtam, hogy azokat élvén tellyesíteni kívánom, a' T. Statusok lesznek ezentúl Bi-
rái,

rái, tselekedeteimnek megítélői. — Ezen kötelességeim bizonyos tellyesítése útján, ha akár közönségesen a' T. Statusoknak akár fejenként, kinek kinek, ugy az adozó népnek is valaha szolgálattyára lehetek; mindenkori tökéletes szivből származandó iparkodásimat igérem, magamat pedig a' T. Statusoknak és Rendeknek kegyelségében és barátságában ajánlom.

Tek. Magistratus, kedves Tisztviselő Társaim 's Barátim! Ha az én előttem itt fő Ispányságot viselt Mélt. Gr. *Battyáni* János Urat nem vólt volna szerentsém személlyesen esmérnem, és ő Nságának fényes születéséhez illő mértékletességét és helyes ítéletét nem esmértem vólna; meg esmértette vólna velem a' titulalt Gróf Urat ezen jeles Férfiakból öszve szedett Magistrátus, melynek választattásában ő Nságáé vólt a' fő rész, örvendem, hogy az Isteni gondviselés ide rendelt engemet, holott minden de főképpen ez' T. Magistratus biztat, hogy törekedésünk áldott gyümölsét fogjuk még mi is szedhe'ni.

A' mi hivatalunk nemes, de munkával és gyakor-
ta kedvetlenséggel jár. Bennem Felséges Urunk, a'
T. Magistratusban ezen V gyének érdemes Rendei
vetették bizodalnokokat; töllünk vár a' nyögő meg
sértett emberiség igazságot, a' mennyei bolzszu ál-
lás gonosztévők ellen ítéletet; a' rebegő gyermek
védelmet, az árva vagyonnyának személlyének vé-
delmét; az adó fizető igaz elosztását terheinek; az
útozó, kereskedő bátorságot, a' föld a' maga mi-
veltetését, az isméretlen szorgalmatosság közink-
ben való bé hozatását; mindezek pedig, azt a' mit
töllünk kívánnak halasztás nélkül kívánnják. Sok
a' munka akár számát nézzük, akár jutalmát, de
fokat is tehet az ember, ha a' maga életét jóra al-
kalmaztattya; a' nemes Lélek pedig nem tsak nem
kap a' jutalmot, de a' tisztes szegénység el viselé-
sére is mindenkoron kész: kész tehát kitsiny bérrel
meg elégedni, főképpen akkor, mikor azt szegénység
kéméllésére tzelozó haza béli szokás meg kívánnja.

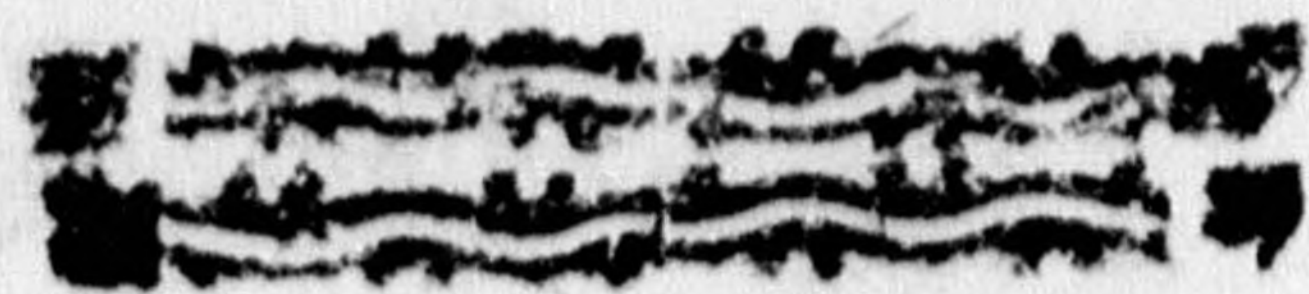
E' földön nem a' gazdagság, de tsupán a' jó Erkölts teheti az embert boldoggá: ezt rajtuk kívül való dolgokban hijában keressük, 's tsak ugy leljük meg, ha a' belső Birónak bizonyság tétele szerint felváltalt köteleltségben eljártunk.

Iparkodjunk tehát öszve vetett vállakkal a' köz jóra: erre meg egyező akarat, egyet értés, és egymás meghívése kívántatik. Én a' T. Magistratust hívom az irántam való tökéletes bizodalomra, ennek tsalhatatlan jeléül kit kit eddig viselt hivataljában meg erősíték, és másokban hasonló mértékben fogok vizontagolni, telyes örömemet abban lelem, ha akár átallyában minnyájoknak, akár személy szerint kinek kinek töllem telhetőkben valaha szolgálattára lehetek. A' Felséges Isten pedig nyujtsa minden mi kívánságainkhoz, iparkodósonkhoz a' maga szent áldását, a' mit midon szivemből kívánnék magamat ujjabban is T. Karoknak és Rendeknek, ugy a' N. Magistratus kegyelmségében, barátságában, szeretetteden ajánlom.

Végezvén illy formán ő Nga M. fő Ispány Urunk indulatos beszédjét, és az egybe jött T. Statusoktól ujjabb öröm kiáltással illetetvén a' N. V. gye Petséttyét, és Leveles Hazának kulcsát mellyek, fő Hivatallyának tellyes gyakorlása jeléül a' Esküvésnek elmondása után első V. Ispány, és Királyi Tanátsos *Hertelendy* Josef Ur által kezeihez adattak, ujjra vizsgálva nyujtani, és az egész N. Magistratust eddig viselt Hivatallyában meg erősíteni méltóztatott.

Mindezekután *Horváth* Péter fő Notárius Ur illy forma beszéddel közöntette fent irt nagy Mlságu és M. Urakat a' T. öszve gyült Statusok nevében.

Nagy Mlságu Zászlós Ur, fő Ispány, Kir. titkos belső Tanáts, és Kir. Biztos! — Szivünkben legyen felejthetetlen hálá adással rajzolja Exc. adnak azon különös Kegyelme, hogy nem tekintven se az kedvetlen téli időnek, se az majd győzhetetlen utaknak kegyetlenségeit, magát kegyelmesen uralkodó Fejedelmünknek képében hozzánk meg-alázni

ni méltóztatott, és ez által meg-mutatván mind M. fő Ispány Urunkhoz, mind N. Megyénkhez különös szerelmét, birására jutattatott azon kedves Kintsnek, mellyet M. fő Ispány Urunk ő Nga személyében tisztelni szerentséltetünk:

Mgos fő Ispány, és Udv. Tanáts, T. Statusok és Rendek! — Nem kevés szomorusággal illetődtek sziveink, el-olvassván Kiss Alsószony Havának 23 dik napján tartatott Köz-gyülekezeten M. Gr. *Battyányi* János Ur ő Ngának hozzánk küldött azon Irását, mellynek ereivel, N. Megyénkben viselt fő Ispányi Hivatalját, Kormányozó hatalmát fel-mondván, végső és nem reménlett bútsuzását vette a' T. Státusoktól; sajnalsan érzettük volna ezen el-válásból eredett fájdalminkat, hanem ha mindenkori tisztelettel 's engedelemmel viseltetvén M. Uri személyéhez fő Ispányi Hivataljához, magunkal el nem hitethetnénk, hogy semmiben okot nem nyujtottunk ő Ngának töllünk olly reméntelen lett el-válásra.

De kellemetes nap-fényre derült T. Statusok, nem sok ideig tartott szomoruságunknak fellege: el-enyészett árvaságunk képzalódéséből eredett fájdalmunk; szemlélvén előttünk M. *Otsay Balogh Péter* Urat ő Ngát, az F. Septem-Virális fő Törvény Tábla edgyik érdemes Tagját Biráját, ő Felségének, Udvari Tanátsofsát, kit uralkodó örökös Fejedelmünknek határt nem tudó kegyelme, nagy érdemeinek, Királyaéhoz Hazájához vonzó buzgó szeretetinek jutalmául, az előbb fel-olvastatott Királyi Adomány Levélnek ereivel, azon fő Ispányi Mságra, N. Megyénkben emelni méltóztatott, mellynek mostanság szentellyük Innepét, édes érzékenységgel.

(A' többi következik.)